

Genom individuell planering och uppföljning får alla elever ökade möjligheter att nå skolans mål.

I januari 2006 blir skriftliga individuella utvecklingsplaner obligatoriska i hela grundskolan.

Vi besökte en förskola, en grundskola och ett gymnasium i Göteborg för att ta del av deras arbete med att införa ett nytt redskap.

Varför går vi i skolan?

Många elever och föräldrar saknar ordentlig inblick i målen för skolans undervisning.

Arbetet med individuella utvecklingsplaner medförde att Gunnestorpsskolan behövde konkretisera målen mer.

Ett steg blev att formulera de lokala kursplanerna på ett lättillgängligt sätt.

ALLA GRUNDSKOLOR OCH förskolor i stadsdelen Tuve-Säve har påbörjat ett arbete med att införa individuella utvecklingsplaner (IUP). På Gunnestorpsskolan inleddes detta hösten 2003. Nu har skolan kommit en bit på vägen och kan dela med sig av tankar och erfarenheter från processen.

Pedagogerna funderade tidigt på hur elever och föräldrar skulle kunna bli mer delaktiga i målen för barnens utveckling. Ett sätt att introducera eleverna i läroplaner och kursplaner blev gemensamma klassdiskussioner kring frågan: Varför är vi i skolan? Barnen i klass 1B där Maria Arvidsson är klassföreståndare hade brainstorming och skrev ner sina tankar på lappar. Svaren blev många och skiftande. De

föreslog alltifrån att lära sig plus och minus till att läsa, lära sig om årstider och djur till att prata och lyssna.

– Detta spann vi vidare på för att ringa in de olika områdena i läroplanen. Att kunna prata inför en grupp och att kunna lyssna på andra ledde till exempel in på den sociala och demokratiska utvecklingen.

Skolan bjöd också in till föräldramöte kring innehållet i läroplanerna och kursplanerna. Föräldrarna fick ställa frågor och lärarna beskrev vad olika mål egentligen innebär – hur de kan omsättas i praktisk undervisning och vad eleverna förväntas kunna och prestera.

– I läroplanen står till exempel att eleverna ska lära sig om naturvetenskapliga sammanhang. Det låter väldigt avancerat, tyckte föräldrarna. Då berättade vi att vi jobbar med detta genom exempelvis lövets kretslopp, där eleverna får lära sig att ingenting försvinner och allt finns kvar.

På samma sätt försöker pedagogerna förklara begrepp som social kompetens utifrån mer vardagliga skolsituationer. Lärarna upplevde att föräldrarna var positiva till mötet. Maria Arvidsson tycker också att introduktionen av IUP-tanken och informationen om styrdokumentet bidrog till att föräldrarna blev mer aktiva under utvecklingssamtalen.

– Före samtalen verkade de ha svårare att formulera ett mål tillsammans med sitt barn. Jag tror också att de upptäckte att barnen lär sig många olika saker i skolan. Inte bara att läsa, skriva och räkna.

I stadsdelen Tuve-Säve pågår ett samarbete mellan skolorna, där pedagoger från alla skolor träffas i grupper och arbetar kring ämnena engelska, matematik och svenska. Dessa arbetsgrupper tar nu fram gemensamma ämnesplaner som på sikt ska gälla på samtliga skolor i stadsdelen. Syftet är att skapa kontinuitet och progression i undervisningen från förskolan till årskurs 9. Utifrån de

gemensamma ämnesplanerna utformar sedan varje skola sina egna mer detaljerade, lokala kursplaner.

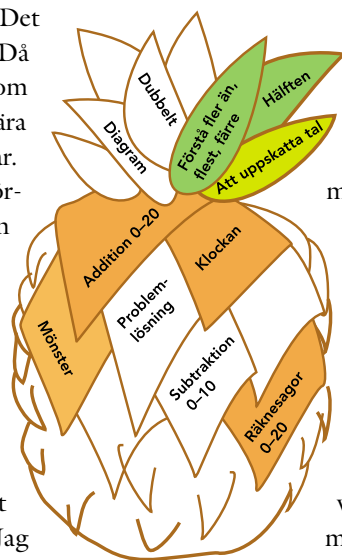
Under processen att konkretisera och kommunicera målen med föräldrar och elever insåg Gunnestorpsskolans pedagoger att de lokala kursplanerna måste formuleras så tydligt att de blir begripliga för barn och föräldrar. Detta arbete pågår nu i skolans egna ämnesgrupper.

Parallellt har lärarna i sina egna klasser påbörjat ett preliminärt arbete med att formulera målen så att eleverna förstår vad de betyder. Någon standardmodell finns inte, pedagogerna arbetar på olika sätt. En del har satt upp de konkreta ämnesmålen på väggen i klassrummet. Andra klasser

jobbar sedan tidigare med så kallade målträd, som visar vilka arbetsmoment eleverna ska ha gjort inom ett ämnesavsnitt. När eleven blir färdig med ett moment markerar han detta genom att färglägga motsvarande del av målträdet. De flesta elever på skolan är vana vid att reflektera över vad de lärt sig. Dagboksskrivande och portfolio är andra arbetssätt som används.

Ettorna i Maria Arvidssons klass får ofta reflektera tillsammans över vad de lärt sig, efter arbetsdagen eller en lektion. Efter ett avslutat temaavsnitt fyller barnen sedan individuellt i en utvärderingslapp, där de berättar vad de tycker de lärt sig, vad de behöver träna mer på och skulle vilja lära sig mer om. Att eleverna tar till sig olika saker under samma tema är tydligt. Från temat Året minns en av pojkarna alla djuren som sover på vintern – och specialjobbet han gjorde om igelkotten. En flicka har lärt sig månaderna på året. Innan visste hon bara månadens mars, för då fyller hon själv år. Elias vet nu att musens fiende är huggormen.

Läroplanernas övergripande mål – kunskapsutveckling och social utveckling – är basen i Gunnestorpsskolans individuella elevplanering. Inför utvecklingssamtalet gör läraren,

»Mål-ananasen« tydliggör lärandemålen i ett matematik-avsnitt. När eleven averkat ett moment färgläggs denna del.

Kolla mina robotgubbar. Eleverna i klass 1B får ta med sig sina favoritleksaker och visa och berätta för kompisarna.

eller arbetslaget tillsammans en kartläggning av elevens nuvarande skolsituation. Man ringar in elevens starka sidor och de viktigaste utvecklingsmålen.

Föräldrar och barn förbereder sig hemma med frågor om vad eleven lärt sig och hur relationen till klasskompisar och vuxna fungerar. Som hjälp för att kunna blicka tillbaka uppmanas eleverna att titta i sin portfolio, bläddra igenom dagböcker eller tidigare enkäter från olika arbetsteman.

Under samtalet gör lärare, föräldrar och elev sedan gemensamt en sammanfattning av nuläget och kommer överens om mål för den närmaste tiden.

– Vi skriver ihop texten under själva mötet och kan stämma av formuleringarna direkt med föräldrarna och eleven. Då är det mindre risk att någon formulering känns fel för eleven, säger Maria Arvidsson.

Med hjälp av de individuella utvecklingsplanerna hoppas Gunnes-torpsskolan kunna organisera undervisningen så att den bättre anpassas till olika barns behov. Att dela in eleverna i smågrupper utifrån deras olika ämnesmål, är en metod som diskuteras. Även barn som behöver träna sociala mål skall på motsvarande sätt ingå i till exempel samtalsgrupper.

– Man kan också i den vanliga klassen låta elever som behöver träna samma saker inom ämnet arbeta tillsammans. Vi försöker se nya organisatoriska lösningar som gör det möjligt, säger Birgitta Åberg, specialpedagog.

Långsiktigt är ambitionen att alla i arbetslaget ska kunna varandras barn, och att man därigenom lättare kan sammanföra barn över klassgränserna. I dagsläget varierar det dock fortfarande ganska mycket hur tätt arbetslagen samverkar i planeringen av undervisningen.

Samtidigt innebär den ökade målorienteringen att eleverna måste ta ansvar för sitt lärande, menar Maria Arvidsson. Läraren kan ta en diskussion med barnet – hur kan du träna på ditt mål utifrån temat djur? En elev kanske ska få berätta för andra om sitt djur, en annan elev behöver träna på att skriva.

Efter utvecklingssamtalet får eleverna arbeta med sina mål i utvecklingsplanen med hjälp av ett målformulär, där de kan dokumentera och följa sina steg och genomförda delmoment. Eleverna ska få sätta av särskild tid för att jobba med sina mål och tanken är att »målarbetet« ska stämmas av varannan vecka.

Normalt görs den egentliga utvärderingen vid nästföljande utvecklingssamtal. Har lästräningen givit något resultat? Om överenskommelsen inte fungerat, om skolan eller hemmet inte kunnat ge det utlovade stödet, är detta viktigt att dokumentera. Vad som brustit, och varför, noteras som första punkt i den nya utvecklingsplanen.

Planen kan ibland revideras redan före nästa utvecklingssamtal. Om ett barn har många mål kan läraren behöva ha mer löpande kontakt med föräldrarna för att diskutera vad som händer.

Birgitta Åberg är specialpedagog och följer barnen från förskolan upp till år fem. Hon tror att arbetet med individuella utvecklingsplaner gör pedagogerna mer medvetna om barnets utveckling.

– Det blir tydligare hur långt varje elev kan sikta, när vi följer upp regelbundet och ser framstegen.

Att det ställs krav på lärare att dokumentera vad skolan gör är bra, tycker hon.

– Det kan vara en hjälp för oss att förstå mer om lärandeprocessen. Jag vill att lärarna ska se detta som ett verktyg och inte som en extra börda.

Utvecklingsplanerna är också ett instrument för att involvera föräldrarna och låta dem ta ansvar. Föräldrarnas kunskaper om barnet kan vara en stor hjälp i det pedagogiska arbetet, säger Maria Arvidsson, som menar att samverkan mellan hemmet och skolan är nödvändigt för att ge barnet bästa möjliga förutsättningar att utvecklas. Samtalen med föräldrar har givit henne fler redskap i lärarrollen, bland annat när det handlat om att stödja elever som har svårt att hantera ilska.

– Föräldrarna lär mig hur deras barn fungerar.

Anette är mamma till Emma som går i tvåan. Hon tycker att de skriftliga målen och uppföljningarna gjort det tydligare vilka mål dottern ska arbeta med:

– Jag har fått bättre koll på Emmas utveckling. Jag tror också att det är bra för barnet att kunna se att det faktiskt har hänt något. »Detta skrev vi förra gången, och nu kan jag det«.

Exempel på individuell utvecklingsplan för en elev i klass 1 Gunnestorpskolan

Utvärdering av föregående utvecklingsmål: Lisa är säker på lilla plus och minus. Inlämning av lappar och läxor fungerar nu.

Nuläge – kunskapsmässigt och socialt: Lisa trivs bra i skolan både på lektioner och raster. Ibland känner Lisa att det är jobbigt att säga något högt när många lyssnar. Lisa tycker mest om att skriva och rita.

Nya utvecklingsmål – kunskapsmässiga och sociala:

- våga prata inför klassen
- kunna sätta ut stor bokstav och punkt.

Insatser och åtaganden – skola, elev, vårdnadshavare

- Lisa berättar något om helgen på måndagarnas samling.
Ansvarig: skola-hem
- Lisa läser igenom sin text en extra gång. Förälder påminner om detta under läxläsning.
Lärare påminner i skolan.
Ansvarig: skola-hem

Samtidigt önskar hon som förälder mer information om vad eleverna förväntas kunna i olika åldrar.

– Jag skulle vilja att lärarna upplyste mer om vad som står i läroplanerna så att jag kan stötta bättre som förälder. Där tycker jag att skolan kan bli bättre.

Hon ser också en risk att det blir otydligt för barnet *hur* han eller hon själv ska arbeta för att nå målen. Vad krävs av barnet, vilka ansträngningar kan förväntas ge resultat? Om

barnet ska ta ansvar för att förbättra något måste det veta vilka vägar och redskap som finns.

– Förstår barnet verkligen vad vi vuxna pratar om? undrar jag. Här spelar barnets mognad nog en stor roll.

Att hemmet får möjlighet att ta mer ansvar för att stötta barnets kunskapsutveckling är bra, menar Anette. Hemma har hon tränat läsning med Emma för att dottern ska få mer flyt i sitt läsande.

– Det känns mer som ett åtagande när det finns nedskri-

vet. Och då känns det pinsamt om man inte hunnit göra det till nästa samtal, säger hon.

Lärarna på skolan tycker att föräldrasamarbetet kommit en bra bit på väg. Men de har också märkt att viss osäkerhet kring målen fortfarande finns hos föräldrarna.

Det har hänt att lärare och föräldrar inte har samma syn på vad barnen behöver träna mer på. Föräldrarna kanske vill att barnet ska öva på saker det redan behärskar väl, medan skolan vill prioritera utvecklingen av andra förmågor.

– Föräldern tycker kanske att barnet behöver lära sig läsa bättre, fast vi bedömer att eleven redan är en duktig läsare och ser matematikträning som mer angeläget.

I dessa situationer försöker man alltid vara lyhörd för föräldrarnas önskemål. Ibland blir lösningen att båda målen tas med i planen.

– Jag har aldrig upplevt att föräldrarna inte gått att motivera för ett mål. Däremot händer det att barnet inte håller med. Då är det viktigt att föräldrar och lärare är eniga om varför eleven måste lära sig detta.

Eftersom processen med individuella utvecklingsplaner handlar om så många saker, måste den få ta tid, det är pedagogernas erfarenhet. Allra viktigast är att alla lärare och pedagoger deltar aktivt.

– Alla pedagoger ska känna att de är med. Tid till diskussioner med kollegor och med föräldrar är den springande punkten, säger Birgitta Åberg.

Erfarenheten på Gunnestorpsskolan är att det är oerhört betydelsefullt att pedagogerna får reflektera kring synsättet bakom utvecklingsplaner som redskap, och att de får pröva det utifrån det egna arbetssättet och den egna verksamheten.

Först efter ett drygt år av testande och omarbetning använder lärarna på skolan idag samma mall för utvecklingsplanerna.

– Individuella utvecklingsplaner ska vara levande redskap som förändras i takt med utvecklingen i skolans verksamhet, säger Birgitta Åberg. ●

Gunnestorpsskolan tillhör Tuve-Säve SDF och har ca 290 elever i F–5 samt 4 elever i särskola i år 1–6.